

Han skal have vor Lydighed

Taler

Jonas Angell

Dato

5 juni 1814

Sted

Trondhjem

Omstendigheter

Takke- og bønnefest i anledning grunnlovsverket og kongevalget

1 Bøn.

Herre, almægtige Gud! Du alvise og allerhøieste Verdens Behersker! Din Magt er evig, og Dit Regimente varer evindelig; Dit Herredømme er over Alle, og alle,
5 som herske paa Jorden, ere intet at regne mod Dig.

Du gjør hvad Dig behager med Himlens Kræfter og med alle dem, som boe paa Jorden, og ingen kan hindre Din Haand og sige: hvad gjør Du? Alle Dine Raad er Viisdom og alle Dine Veie er rette.

10

O, Gud! vi love og prise Dit allerhelligste Navn, at Du har seet i Naade til os: Du har ei ladet os komme under fremmed Aag, men givet os en Konge til at herske over os, af hvem vi tør love os alt Godt. Vi bekjende, o Herre! vi ere ei saa megen Raade værd, som Du har viist mod os og maa i Ydmyghed tilstaae: hvad er et
15 Menneske, at Du tænker paa ham og et Menneskets Barn, at Du forbarme Dig over det.

Vi ere til Exempel for andre Folkeslægter paa Jorden, hvor stor Din Barmhjertighed og Langmodighed kan være mod et syndigt Land, og i disse
20 Dine Barmhjertigheds Arme kaste vi og vore Børn os fremdeles; MEN I Besynderlighed anbefale vi Dig vor dyrebare Konge og dem, som omgive ham.

O, Herre! Verdens Skaber og Opholder! behold ham og dem stedse under Din almægtige Varetægt! og vær Du Deres Beskyttelse og Styrke!

25

Udfør herligen ved dem Dine Raad, og gjør vor allernaadigste Konge, om behøves, ligesaa stor i Striden, som han er det i Freden!

30 Vore Sjele glæde sig i det Haab, at Du veed bedst at udføre Alt til det Gode
saavel for ham som for os; herom sukke og bede vi i Jesu Navn.

Text Psalmen 125, I.

De som forlade sig paa Herren, ere som Zions Bjerg, der ei skal ryste, men skal
35 blive evindelig.

At have Troe og Tillid til Gud er ei allene det Allerfornuftigste, men og det
Allertrøsteligste for os Mennesker.

40

Det er det Allerfornuftigste, efterdi et Menneske ikkun da er ret fornuftigt og
tilstrækkeligen beviser, at det besidder Fornuft, naar det har erhvervet sig en
grundet Troe og en fast Tillid til et evigt, almægtigt, siist og kjærligt Væsen, der
har skabt Verden, styrer og regjerer den med Viisdom og Godhed. Store,
45 uundværlige Overbeviisning! uden hvilken det ei engang var værd for
Mennesket at leve og at være begavet med høiere Egenskaber end Dyret.

Jo dybere denne Overbeviisning er indpræntet i Menneskets Sind, og jo mere
det har gjort sig den til Regel for sin Vandel, desto større Beviis for, at
50 Mennesket har benyttet og anvendt sin Sjels Fortrin, sin Fornuft værdigen efter
dens Bestemmelse.

Derimod jo mere Mennesket mangler i den Overbeviisning, at det er en Gud, et
Forsyn til der styrer og regjerer Verden og Begivenhederne i Verden, desmindre
55 fuldkommen udviklet er hans Fornuft, og hans høiere Sjeleevne anvendt. Det
bliver en evig Sandhed: at ingen uden Daaren kan sige i sit Hjerte, der er ingen
Gud. At have Troe og Tillid til Gud er ei allen: det Fornuftigste, men og det
Trøsteligste for oss thi at være den frygtelige og trøsteløse Tvivl, om der er en
Gud, er en Kilde til megen Uroe, Angest, ja Fortvivlelse i Nødens Tid.

60

Hvor trøstende er derimod den Overbeviisning, at Gud styrer Verden! hvor
beroeligende i alle, endog de betænkkeligste og farligste Tilfælde! hvor ubevægelig
og stærk i Faren er den, der holder sig til Gud, sin Støtte.

65 Men saa maa man og leve, som man troer; Hjertet maa være helliget ved
Gudsfrygt, om man i Nød og Fare ei allene skal kunne vise Standhaftighed og

Taalmodighed, men og have det vederqvægende Haab, at Gud vil komme os til Hjælp; der maa ingen Modsigelse være mellem vor Troe og vort Forhold.

70

Saa tænker den store Israels Konge, David; saa tænker og vor nys valgte Konge og ønsker, at alle hans Undersaatter maae være af samme Tanker, hvorfor han har givet os disse Davids Ord at betænke: de, som forlade sig paa Herren, ere som Zions Bjerg, der ei skal ryste, men skal blive evindelig.

75

Kun den vil David sige, kan være fuldkommen sikker, der har altid Tillid til Herren; derved kan han være tryk og rolig, og som Zions Bjerg ei rokkes i Evighed, saa skal hans Mod i Nøden være ubevægeligt.

80 Vi ledes herved til i Dag at betragte med hverandre: retskafne Undersaatteres Tillid til den guddommelige Varetægt og Beskyttelse; og spørges da 1., hvilke ere retskafne Undersaattere? og 2., hvorledes disse kunne have Tillid til den guddommelige Varetægt og Beskyttelse?

85 Naar der spørges, hvilke ere retskafne Undersaattere, da kan man ei undlade at gjøre den Anmærkning, at Christendommen især danne gode og retskafne Undersaattere; thi den lærer os at kjende vore Pligter som Undersaattere for Guds Villie.

90 Dens Gud er: værer al menneskelig Forordning underdanig for Herrens Skyld, være sig en Konge som den ypperste; eller Befalingsmænd som de, der sendes af ham til Hevn over Misdædere, men dem til Lov, som gjør Godt. Saa er det da, efter Christendommens Lære, et væsentligt Kjendetegn paa retskafne Undersaattere, at de erkjende deres Forpligtelse og føle sig forbundne til at vise
95 mod den høieste Øvrighed i Landet Underdanighed, saavel som mod dem, der af samme ere satte til at haandhæve de offentlige Love; hvilken Forbindtlighed og Forpligtelse ogsaa følger af den Magt, der er den første Øvrighed betroet, hvis egentlige Herre er i Himmelen, som Apostelen siger.

100 Fra den Tid Menneskeslægten tabte sin Uskyldighed, fra den Tid Stolthed, Ærgjerrighed, Vellyst, Uretfærdighed, Bedrag og tusinde andre Laster kom til at herske i Verden, er det ei muligt, at enhver kan have sin Frihed; og ingen skulle have noget at frygte, om der ingen Lov var og ingen høieste Magt til at haandhæve den.

105

Man vilde intet Øieblik være sikker, og det menneskelige Liv vilde bestaae af Røverie og Mord.

110 Vore Forfædre havde ofte tusinde Exempler paa denne sørgelige Sandhed, der lærte dem at opsøge Midler til at afværge deres Undergang; de saae at de Ugudeliges Ondskab foragtede ethvert Begreb om Dyd og enhver fornuftig Forestilling; de erkjendte, at intet kunde standse deres forvovne Handlinger, dersom ei Frygt for en høiere Magt kunde modstaae den; de som overeens at
115 indføre en Retshaandhævelse blant Mennesker, hvorved Ondskaben kunde holdes i Ave, Uskyldigheden beskyttes og deres Undergang afværges: og saaledes fremkom Øvrigheden.

Familiehovederne bleve enige i at forene deres Kræfter til almindelig Beskyttelse
120 og Modstand, men snart indsaae de, at det var det Bedste at overlade til een at sørge for deres Sikkerhed og Lyksalighed, og denne maatte de tilstaae visse Forrettigheder for alle Andre, som bestod deri: at han havde Ret til at give Love, at straffe Overtrædere, at belønne Fortjenester, og af Selskabets Lemmer at fordre Alt, som kunde agtes nødvendigt til det almindelige Bedstes Ophold,
125 Roe og Sikkerhed; men af den Øverste kræves da ogsaa, at han beskytter enhver Rettigheder og Eiendomme, om han endog derved maatte sætte sig selv ivove.

Men den Underdanighed, som retskafne Undersaattere bør vise deres erkjendte Øvrighed, skal ikke bestaae i en blot udvortes Ærbødighed; den skal især vise sig
130 deri, at de uden Undtagelse underkaste sig og adlyde den høieste Øvrigheds Love: og dertil vil den retskafne Undersaat føle sig forpligtet saavel af Nødvendighed som Taknemmelighed.

Som enhver indgaaet Pagt er den retskafne Mand hellig, saa erkjender den
135 retskafne Undersaat Helligheden og den nødvendige Opfyldelse af den Pagt, som Folket har indgaaet med sin Fyrste, sin Øvrighed.

Vi have lagt i Øvrighedens eller Fyrstens Haand den Ret efter Indsigt og Klogskab at sørge for det almindelige Bedste, at haandhæve almeennyttige Love
140 og Anordninger og beskytte den fælles Sikkerhed og Samfundets Lyksalighed; og vi have fra vor Side givet det Løfte, at adlyde, og opofre Gods og Liv, naar det offentlige Vel fordrer det.

Denne Pagt er det os dog ligesaa lidet, og vel meget mindre tilladt at bryde eller

krænke, end de Løvter vi have givet en eller anden enkelt Mand af vore Lige, og dog erkjender enhver det for en Skam og Vanære at svigte sit Ord og ikke være paalidelig i sine Løvter (endog i daglig Handel): skulde da ikke den Pagt være os hellig og ubrødelig, som vi ingik med ham, til hvem Man gav Magtens Krone og
150 Scepter, og som er af saa almindelig Vigtighed og Indflydelse? skulde vi ei i de allervigtigste Anliggender vise ligesaa megen Oprighed og Troskab, som i andre Handlinger, der ere af ringere Betydenhed? skulde da en Fyrstes Ret være indslutet inden snævrere Grændser, end dem man tilstaaer det ringeste Menneske?

155

Nei den retskafne Undersaat vil betænke Nødvendigheden af at lyde, uden Undtagelse, de Love, som Øvrigheden foreskriver; han vil betænke, at Staten ikke længe kunde bestaae, dersom det var enhver tilladt at iagttage de Love, som behagede, og derimod tilsidesætte Andre, som syntes at stride med egne
160 personlige Løfter.

De allerviseste Love ere ofte saadanne, at den største Deel blandt Menneskene ei ere fornøiede med dem, og i deres Hjerter ønske at see dem ophævede; men hvorledes ville der see du med det Almindelige, dersom Undersaattere ei vare
165 pligtige, uden Undtagelse, at lyde alle den høieste Øvrigheds Love og Befalinger? vi ville da snart træde tilbage i den Tilstand, da enhver var sin egen Herre, den Tid ville da snart komme igjen, som ei sjelden indtraf i Israel, at der var ingen Konge og enhver gjorde, hvad han lystede.

170 Men ikke blot Erkjendelsen af, at det er nødvendigt at adlyde Øvrighed og Love gjør den retskafne Undersaat villig og troe i sine Pligters Opfyldelse, han føler sig og ved Taknemmelighed forbunden dertil.

Og hvor mange og store ere de Velgjerninger, som en Fyrste og den for det det
175 almindelige Vel aarvaagne Øvrighed daglig beviser Folket?

Den retskafne Borger og Undersaat betænker dette og føler sig af Erkjendtlighed forpligtet til Lydighed.

180 Agter man Velgjerninger efter den Møie, de have kostet Giveren, efter den Nytte og Gavn de friste saa maae vi tilstaae, at de Velgjerninger, som vederfares Undersaatterne under en naadig, viis og rætferdig Fyrste ere særdeles store.

185 Dømmer selv hvad Omsorg, Møie og Arbeide det maa koste at holde en utallig
Mange Mennesker, hvis Tilbøieligheder ere forskjellige og som ere hengivne til
forskjellige Laster, i Ave! betenkær, hvor vanskelig det er at give saadanne
Forordninger, som ei allene forsikkre enhver sin Ret, men og lede til sand
Lyksalighed! hvor vanskelig det er, at iagttage med alle Folk et saadant Forhold,
190 at de ei ville træde over vore Grændser og forurolige os.

Dømmer selv med hvilke Farer en Fyrstes Pligter ere forbundne!

Han maa ei være bange for at sætte sig i Spidsen for sine Armeer, for at gaae
195 fiendtlige Hære imøde, og seer saaledes ofte Døden for Øinene, for at værne
mod fiendtligt Indfald.

Er det da ei billigt at lyde den Herre, der af Kjærlighed til os, opoffrer Roe og
Beqvemmelighed, og vil endog sætte sit Liv i Fare? bør vi ikke lyde den, der kun
200 fordrer at vi skulle understøtte hans Omsorg, Møie og Arbeide til vort Vel? Men
vil maaske nogen herimod indvende og sige: det er billigt vi lyde, naar hans Love
tjene til vor Sikkerhed, og befordre vor Velfærd; men hvor mange Byrder
paalægges os at bære! hvor mange Opoffrelser fordres ikke af hvad vi med Sved
og Møie have erhvervet! og gives der ikke Love, som ikke ganske ere grundede i
205 Ret og Billighed?

Men saa vil ikke den retskafne Undersaat tænke. Lad os end antage, at en given
Lov var feilende og ikke kunde opfylde sin Hensigt, at befordre Undersattnes
Sikkerhed og Lykksalighed, den retskafne Undersaat vil dog ei troe sig løst fra
210 sin Pligt at lyde.

Hvor ofte tage vi ei fejl i at bestyre vort Huusvæsen, og hvad ville vi sige, om
vore Tyende satte sig op mod vore Anordninger, fordi de formodede vi i Alt
toge Feil!

215 Sandelig man kan ei undre over, at en Fyrste kan tage fejl, men man maa mere
undre over, at det ikkun skeer sjelden. Desuden hvor mange Misfornøiede gives
ikke, der agte visse Love for uretfærdige, som dog i sig selv ere særdeles vise,
billige og retfærdige, fordi de ei indsee deres Grunde eller kjende deres
220 Hensigter.

Dog erkjender den retskafne Undersaat især i Religionen sin helligste

Forpligtelse til Lydighed mod Øvrighed og Konge. Ingen kan være en sand
225 Christen, som ei er en god og retskaffen Undersaat.

Christendommen siger os, at der er ingen Øvrighed uden af Gud; thi er den end
ikke kaldet umiddelbar, saa dog middelbar af ham.

230 Den, som modstaaer Øvrigheden, modstaaer altsaa Gud, og handler imod dette
Christendommens Bud: værer al menneskelig Forordning underdanig for
Herrens Skyld.

Den retskafne Undersaat lyder altsaa om end hans Øvrighed synes haard og
235 stræng, ei for Straffens, men for Samvittighedens Skyld.

Christendommen forbinder os til at følge Jesu Exempel, og at stræbe efter at
ligne ham i alle Dele, som Menneske; og hvor ydmyg, hvor lydig viste ei vor
Forløser sig imod sin Øvrighed.

240 Uagtet han havde Magt til at indrette Alt efter sin egen Villie, underkastede han
sig dog med utrolig Nedladdenhed alle de Forordninger, som i den jødiske
Republik vare indførte. Da Johannes tog Betænkning at døbe Jesum og indvie
ham til hans prophetiske Embede, svarede han: lad nu saa skee; thi saaledes bør
245 is at fuldkomme al Retfærdighed. Dog viste han aldrig i en højere Grad sin
Lydighed mod Landets Øvrighed, end da han med en forunderlig
Taalmodighed udholdte, saavel de hedenske, som de jødiske Dommeres
Uretfærdighed.

250 Hans Lidelseshistorie stadfæster noksom at Jesus efterlod os et fortræffeligt
Exempel paa at vise Foresatte Lydighed, ei allene da, naar deres Love ere efter
vor Ønsker, men og naar de kunne agtes strænge og haarde.

Den retskafne Christen sætter sig efter Jesu Exempel aldrig op imod
255 Øvrigheden, om han end bliver behandlet med Haardhed.

Vel det Land, hvor Fyrsten er en sand Christen, og Undersaatterne tænke
christeligt! det kan sikkert forlade sig paa Herren; og det Land og Rige, som har
saadan Fyrste og saadanne Undersattere vil vist ei favne Himlens Varetægt og
260 Beskyttelse hvilket er det vi har at lægge Mærke til, og som David i Særdeleshed
lægger os paa Minde, naar han siger: de, som forlade sig paa Herren, ere som

Zions Bjerg, der ei skal ryste, men vare evindelig.

265 Ingen er saa sikker, som den der i Guds frygt har sin Tillid til Herren. Hvad
Forandringer, der end foregaae i Verden, staaer han dog fast og ubevægelig.
David og hans Folk var selv et talende Beviis for denne Sandhed. Hvor vare ei
hans Fiender mange og mægtige, som truede ham og hans Land med
Undergang! men han forlod sig paa Gud, og ved hans Hjelp og ved sine
270 gudfrygtige Undersaatteres Samdrægtighed, bleve de til Skamme, der stode op
imod ham.

Hvor ofte havde han ei Aarsag til at sige, som i den 18 Psalme: han friede mig
fra den stærke Fiende og fra mine Hadere, thi de vare mig for stærke, de toge mig
275 med Fordeel i min Modgangs Tid, men Herren var min Understøttelse og han
udførte mig, han bedriede mig; thi han havde Lyst til mig.

David og hans Lands Fare og Nød var stor; thi hans Fiender vare mange, som
trængte ham paa alle Sider, og som med forenede Kræfter søgte hans
280 Undergang. Ak, Herre! raabte han: hvor ere mine Fiender mange! Intet kunde
da understøtte og opholde hans Mod uden hans Tillid til Guds almægtige
Bistand, og han siger: du Herre! er mit Skjold, som sætter mig til Ære og
opholder mit Hoved; jeg frygter ei for mange Tusinde, som leire sig imod mig.

285 Ingen fare, ingen Nød er saa stor, at ei Gud kan hjelpe og redde dem, han vil.

Men vi vende Tanken til os selv! og vi maae klage med David: vore Fiender ere
mange og mægtige; de mægtigste Monarker i Europa havde forenet sig imod os,
for at være en herskesyg Fyrste behjælpelig i, uden mindste Ret eller given
290 Anledning, at tilvende sig vor Land.

Det er beklageligt at en god Konge saae sig nødtvungen til at give efter for de
uretfærdigste Fordringer; men hvo kan, paa den andre Side, fortænke et ædelt og
tappert Folk, at det ei vil taale en saadan Forhaanelse.

295 Vi maatte have glemt, at vore Fædre og vi have henved 400 Aar været regjerede
af en Kongeslægt, som formedelst sin milde, vise og fredsommelige Regjering
fortjener at være i evig Æreminde.

300 Ja! vi maatte ei være Nordmænd; det maatte ei flyde Fædres Blod i vore Aarer,

om vi med god Villie havde givet os under et Herredømme, hvorfra vi have mere at frygte, end at haabe.

305 Hvor naadig har ei Herren ligesom ladet os forstaae, hvor meget vi selv midt i Ulykken kunde have at haabe, dersom vi ere et Folk, der sætter sin Lid til ham.

Efter Forsynets vise Styrelse havde Norge i Prøvelsens Tid en Fyrste inden sine Grændser, som nedstammer fra den gamle Kongeslægt, og som føler som vi for
310 Norge Sag.

Han har kun boet kort iblandt os; men længe nok til at vi kunde lære at kjende hans Værd.

315 Hans personlige høie Egenskaber kunde ei andet, end give ham tilbage den Ret, som arvelig tilhørte ham, men som han høimodig havde frasagt sig; vi prise os lykkelig, at han ei afslog vor allerunderdanigste Begjering, at herske over os. --

Hvad der vil møde baade ham og os er endnu skjult; men vor Tillid er til Gud,
320 vor Hjelp er i Herren, som gjorde Himmelen og Jorden.

I Tillid til hans Varetægt og Beskyttelse tør vi med Frimødighed haabe, at han, som har hjulpet saa ofte, hjælper endnu, da hans Haand ei er forkortet.

325 Imidlertid love vi høitidelig for Guds Ansigt, at vi i al optænkkelig Maade skal vise os, som retskafne Undersaattere under vor valgte Konge Christian Friderichs Regimente.

Han bar vor Ærefrygt og Kjærlighed, han skal og have vor Lydighed.
330

Hans Valg til Konge vil erfares af den Adresse, som blev ham overleveret; og at han allernaadigst har ladet sig vælge, derom vidner hans Kundgjørelse, som begge efter høieste Befaling forelæses.

335 Gud velsigne Kongen, og give Lykke til hans Regimente! det er Alles Ønske og derom bede vi i Jesu Navn.

Kilde

Præken paa den anordnede Takke- og Bøn-fest som helligholdtes Trinitatis Søndag. Trykt i Trondhjem 1814.

Emner

1814, Christian Frederik, Preken

345

URI

<https://www.virksommeord.no/tale/han-skal-have-vor-lydighed>

350

355

360

365

370

375